



Waar is dit: in Marokko, Monaco? Of in Neverland? Nee hoor, gewoon middenin een Nederlandse stad. En deze plekken kennen we als boombeheerder allemaal: de verwaarloosde hoekjes van de bebouwde kom. Het Amsterdamse Stadsdeel West heeft daar een structurele oplossing voor: 'postzegelparkjes', waarbij de gemeente aardig wat geld investeert in het oppimpen van vergeten stukjes.

Auteur: Karlijn Raats

Creatief met kleine ruimtes

Postzegelpark als alternatief voor dode hoekjes

Stadsdeel Westerpark heeft inmiddels aardig wat ervaring met de aanleg van postzegelparkjes. Boomzorg gaat een prototype bekijken: de Jan Wolkerstuin. Dit betreft een binnenterrein van zo'n 3.000 vierkante meter met betonnen klinkers in stadsdeel Westerpark. Omdat het terrein flink gedateerd was, maar een sociale functie heeft voor de bewoners die hier elkaar ontmoeten en hun kinderen laten spelen, ging het terrein op de schop. Bestemming: een 'postzegelpark'. Maar dit jaar was het park klaar. Boomzorg stond paf: middenin de stenige stadse omgeving stap je een oase binnen met een immense groenvariëteit.

Respect voor restplek

Na een ontwerpwedstrijd onder bewoners en overleg met Jan Wolkers zelf ging stadsarchitect Peter Ulle aan de slag met het ontwerpen op detailniveau. Volgens hem bestond de naam 'pocket park' en zijn Nederlandse vertaling 'postzegelpark' al eerder, maar is de term nog niet gangbaar. Wat is een postzegelpark precies? "Een postzegelpark is een hoogwaardige groene invulling van een verloederd 'resthoekje' binnen je gemeente" zo legt Ulle uit terwijl we op de fiets door een zonnig Amsterdam West op zoek gaan naar zo'n resthoekje. "Postzegelparkjes komen op de plekken in de stad die verwaarloosd zijn of te weinig aandacht van de beheerders

van de Openbare Ruimte krijgt. Van die typische plekjes waarop nu alleen een bank staat en een boom die het slecht doet. Postzegelparkjes zijn kleiner dan een plein, maar zijn wel open terrein. Door de toename van woningbouw en bedrijven in de stad moet je de open plekken die je hebt goed benutten, door er een parkje of een steenachtig pleintje van te maken. In een hele drukke winkelstraat hebben we ook een binnentuin gemaakt met twaalf bakken met palmbomen. Dat is een parel, zoiets is voor een postzegelpark natuurlijk het hoogste ambitieniveau, maar een postzegelpark moet minimaal een plek zijn waar je lekker kunt 'zijn', en niet waar je je akelig voelt of dat de plek er verwaarloosd uitziet. Voor restplekken moeten we respect hebben, en ze niet bestempelen als 'verzameling van alles wat over is'. Groenbeheerders en stadsarchitecten hebben de taak om iedere stadplek een functie, identiteit, sfeer en gebruikersgroep te geven."

We stoppen abrupt. "Dit is een voorbeeld van een plek die verbeterd kan worden", wijst Ulle. "Ik zie hier wat bankjes, veel beton en speelattributen uit de jaren '50. Is dit nu nog aantrekkelijk voor kinderen om op te spelen? Waar kijken we überhaupt na? Het enige groen bestaat uit slecht onderhoudbare prikbosjes die alleen maar zorgen voor een afschermende en lelijke begrenzing. Daarom wordt deze plek nauwelijks of nooit bezocht en is het een verwaarloosde plek. Maar deze ruimte is broodnodig voor stedelijk groen! De kille gegalvaniseerde hekken kunnen weg, ze komen





Deze plek is gedateerd: speeltoestellen uit de jaren '50, veel defensieve hekjes en stenen muurtjes en als groen slecht onderhoudbare en ontransparante prikbosjes.

defensief over en nodigen mensen niet uit om plaats te nemen. Ook de lage stenen muurtjes kunnen gemakkelijk vervangen worden door een Fagushaag. Nu zijn de wanden van de gebouwen wit, maar die kun je laten begroeien met pergola, of als contrast er één grote boom voor plaatsen.”

'Postzegel'elementen

Welke elementen moet een postzegelpark bevatten? “Het miniatuurparkje moet er goed uitzien en een sociale functie kunnen hebben zodat het niet meer verloedert, maar het moet met name ook goed en makkelijk te onderhouden zijn voor de groenbeheerders.” We komen aan bij de Jan Wolkerstuin. Hoe gaf hij hier als stadsarchitect vorm aan, rekening

houdend met die elementen? “Ik wilde er een natuurlijke kinderspeelplaats van maken, waarin natuurelementen zaten die kinderen op een speelse manier konden leren ontdekken, als tegenhanger van de playstation en gameboy. Kinderen lekker te laten rommelen met takken, water, beestjes en zand. Om dit opwindende speelelement goed uit de verf te laten komen, was het architectonisch van belang om de speelruimte niet-overzichtigelijk te maken” Ja, dat klopt, de spanning stijgt als er nog wat te ontdekken valt! De onoverzichtigheid is vormgegeven met twee grasheuveltjes, die het zicht in het midden van het parkje ontnemen. Op een van de grasheuveltjes laat een met de hand bedienbare pomp water via een open speelleiding



Elementen van een postzegelpark: vrolijke uitstraling, mogelijkheid tot dragen van een sociale functie en met name makkelijk te onderhouden voor de groenbeheerders.

naar beneden stromen. Dat water stroomt via een duiker onder een paadje naar een waterpoeltje met riet en keien. Het water is huis van kikkers en andere amfibieën. Die kunnen overwinteren in een put die erbij is geplaatst. Ulle: “Dat poeltje is vooral bedoeld om lekker in te spelen, maar een droge oversteek kan door over wat grote keien te springen. Speelelementen zijn verder onder meer een evenwichtsbalk, bokkensprongen en een trap van bielzen.”

We lopen langs het leeraspect binnen het postzegelparkje: een ‘insectencamping’. Dat is een open kast met daarin opslag van houten blokken en (an)organisch materialen, die vol zit met kevertjes, torretjes en andere insecten. Ook is er een composthoop en zijn er planken



Ander voorbeeld van een postzegelpark



Het Sara Burghartplein is versierd met prachtige grote Paulownia tomentosa's. De gevels van de huizen die er omheen staan zijn met blauwe regen bekleed.

waaronder je allerlei beestjes aantreft. Wat voor groen heeft Ulle gebruikt? "Groen dat de nieuwsgierigheid van kinderen en omwonenden prikkelt: pollen met pampasgras, riet, bamboe, vlinderstruiken, kruidenplanten en geurende planten, klein fruit zoals bessenstruikjes en pruimenbomen."

Verder is het parkje, dat omringd wordt door achtertuinen, ommuurd met schanskorven. Een schanskorf is een open constructie van metaal waarin bijvoorbeeld puin kan worden gestort. De schanskorven zijn begroeid. Ook is er een gazon en zijn er solitaire heesters en bodembedekkers."

Bomen

Ook de bomen zijn zorgvuldig uitgezocht. "Door ziekte of schaduwwerking moesten we enkele bomen verwijderen", vertelt boombeheerder Dik Mulder. "Maar daar zijn veertien bijzondere bomen voor teruggekomen, zoals de Bolacacia (Robinia pseudoacacia 'Umbraculifera'), Liquidambar styraciflua, Liriodendron tulipiferum, wilgen. Maar veel bomen die er nu staan, stonden er al. Ook stond in het bestek 5 tot 8 kuub grondverbetering per boom, een wortelsleuf waar dat nodig is op plaatsen van kabels en leidingen en halfhoge heesters." Aan overleg met de afdeling groenbeheer zal het bij architect Peter Ulle niet liggen. Hij betrok het beheer al vroeg bij zijn ontwerp. Ulle: "Voor het beheer van de postzegelparkjes zijn de sleutelwoorden tot succes: geld voor goed beheer en goede samenwerking met de architect. Als beheerder en architect samenwerken, volgt er een goed resultaat. Goede samenwerking houdt in dat de ontwerper niet het onmogelijke vraagt en de beheerder moet een ontwerp kunnen lezen."

Goed en kostendrukkend beheer van de postzegelparkjes is een must, want, zo verklaart Ulle "met het budget dat we voor de parkjes krijgen moeten we een park aanleggen dat de aankomende vijftien jaar meekan, inclusief de beheerkosten van de speeltoestellen, het water en het groen."

Kosten

Naast het Jan Wolkerstuintje heeft Peter Ulle voor stadsdeel West ook meegewerkt aan het omtoveren van de Sara Burgerhartstraat naar een open, sociaal postzegelpark. Voor dit laatste project stelde de gemeente een half miljoen euro ter beschikking, voor het Jan Wolkerstuintje 370 duizend euro. De hele wijk rond de Sara Burgerhartstraat profiteert van het parkje; er zijn



Entree van de Jan Wolkerstuin: de gebruikte vegetatie is zeer divers, van pollen met pampasgras, riet, bamboe, vlinderstruiken, kruidenplanten en geurende planten, klein fruit zoals bessenstruikjes en pruimenbomen tot veertien verschillende soorten bijzondere bomen.

volop speeltoestellen en er staat een buurthuis middenop het terrein. Het plein is versierd met prachtige grote Paulownia tomentosa's. De gevels van de huizen die er omheen staan, zijn met blauwe regen bekleed.

Een ander binnenterrein (zie hoofdfoto) tussen hemelhoge oude huizen middenin een winkelgebied laat een complete verrassing zien: een mediterrane rustplek! Palmbomen in bakken ("Trachycarpus fortunei kan wel tegen een stootje", aldus Ullie) met ringleidingen en tijdsklok voor watergiften, bamboeplanten langs de rand van het parkje, mozaïekafbeeldingen tussen de mooie padentegels en een fonteintje. 's Avonds schijnt er een groen licht tegen de gevels van de huizen, waardoor deze vergeten hoek van de stad ineens een romantische plek wordt. Wat moet dit dan wel niet gekost hebben?



Een met de hand bedienbare pomp is een speelelement voor kinderen, die hiermee water van de heuvel naar een vijvertje kunnen laten lopen.



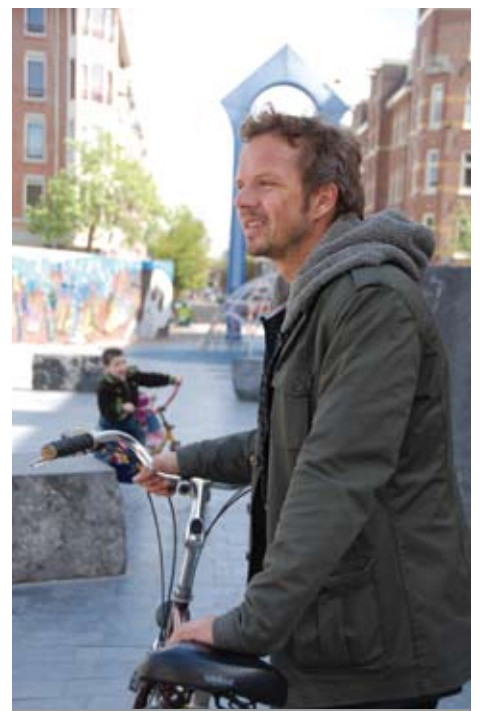
Kruidenplanten



In een hoek van de Jan Wolkerstuin staat de 'insectencamping': een open kast met blokken hout en andere (an)organische materialen die vol zit met torretjes en andere insecten. De insectencamping is een leerelement voor kinderen.



Heuveltjeslandschap: doordat de heuvels het overzicht ontnemen, valt er nog wat te ontdekken en dat maakt een landschap spannend.



Peter Ullie: "Groenbeheerders en stadsarchitecten hebben de taak om iedere stadplek een functie, identiteit, sfeer en gebruikersgroep te geven."